

Pinz, Jan: Přírozenoprávní theorie a moderní právní stát

Nymburk: OPS, 2010. 256 s. ISBN 978-80-87269-08-4

Miloš Večeřa*

I.

V nymburském nakladatelství OPS vyšla v závěru roku 2010 práce Jana Pinze „Přírozenoprávní theorie a moderní právní stát“ s výstižným podtitulem „*Iustitia est fundamentum regnorum*“. Jde o téma, jemuž se autor dlouhodobě věnuje, zejména problémem právního státu se zabýval jako řešitel grantových projektů po několik desetiletí a i ve své disertační práci. Zčásti se dotkl tohoto tématu i ve své dříve publikované práci „*Úvod do právního myšlení a státovědy*“ (Nymburk: OPS, 2006).

Jak i autor výstižně poznamenává v úvodu své práce, představuje problematika přírozených práv a právního státu interdisciplinární téma zasahující do oblasti právní teorie, státovědy a právní a politické filosofie. Můžeme k němu ale zařadit i některé pozitivněprávní disciplíny, zejména pak vědu ústavního práva. Jakkoliv jsou přírozená práva a právní stát dnes chápány jako samozřejmý základ či východisko konceptu lidských práv a demokratického státu, sluší se připomenout slovy klasika, že ty nejsamozřejmější věci nejsou samozřejmé. Je proto jen dobře, že autor tak svojí prací připomíná význam přírozenoprávních ideálů a fakt, že koncept právního státu představuje základ západního pojetí státu, práva a politiky.

II.

Autor svoji práci rozdělil na úvod (introductio), část obecnou (pars generalis), rozpadající se na šest kapitol, část speciální (pars specialis), skládající se ze čtyřech kapitol, závěr (conclusio) a autorův doslov (auctoris epilogus). Práci doplňuje seznam doporučené literatury (libri adhibiti) a německé resumé (summarium).

V úvodu autor nastiňuje strukturu své práce podle jednotlivých částí a kapitol.

V obecné části autor v první kapitole nejprve hledá terminologický původ slova „přírozené právo“ (ius naturale) a nalézá ho jako terminus technicus v Hérakleii-

tově díle „O přírodě“ s rozlišením lidských a božích zákonů. Odtud pak vede autorova cesta k velkým filosofům antiky. Ve druhé kapitole se zápletem středověkých filosofů předkládá autor čtenáři zasvěcený kaleidoskop pohledů zvláště velkých filosofů antického Řecka na přírozené právo. Ve třetí kapitole se snaží nalézt podstatu (substantia) přírozenoprávní teorie. Ukazuje velký přínos antického Řecka, jehož myslitelé byli v oboru právovědném „tvůrci první teorie právní – teorie o právu přírozeném“. Pinz zde prokazuje dobrou znalost i osobní vztah k období antického Řecka a Říma, k jeho myšlenkovému bohatství i k jeho společensko politickým kontextům. Čtvrtá kapitola poskytuje glosu k termínu „res publica“ a jeho souvislost s termínem „stato“ jako univerzálním moderním výrazem pro stát (anglické „state“, německé „staat“). Předposlední pátá kapitola obecné části se zaměřuje na problematiku formy vlády, genesi této problematiky a vývojové formy vlády. Poslední šestá kapitola hledá podstatné stránky (substantia) právního státu. Dostává se k nim jak v úrovni pojmové (terminus technicus „Rechtsstaat“), tak v úrovni hledání smyslu (sensus) právního státu od základních výkladů Immanuela Kanta až po jeho faktické „tvůrce“, kteří prosadili právní stát do života (Stahl, Gneist a další němečtí praktičtí právníci).

Speciální část zahrnuje větší polovinu práce a Pinz se zde snaží navázat na historizující výklad obecné části reáliemi vývoje právního státu. První kapitola poskytuje itinerář (descriptio itineris) moderního právního státu od velkých demokratických revolucí a v názorech velkých předrevolučních a porevolučních myslitelů. Druhá kapitola je věnována různým způsobům chápání (perceptio) právního státu. V této nejobsáhlejší kapitole lze spatřovat jádro Pinzovi práce. Autor zde po úvodních tezí (institutiones) charakterizuje základ moderního právního státu. Provádí obsáhlou kritiku klasického liberálního právního státu v jeho různých národních podobách, aby pak dospěl k předpokladům (presumptiones) moderního právního státu. Tyto předpoklady jsou vlastně principy právního státu a Pinz sem řadí princip svrchovanosti lidu, princip autentické demokracie, princip vlády dobrého práva a princip svrchovanosti zákona. Třetí kapitola analyzuje v analogii na strukturu obecné části podstatu (substantia) moderního právního státu, ve kterém je určujícím činitelem dobré právo. Autor spojuje attributum „moderní“ stát s „nejnovějšími

* Prof. JUDr. PhDr. Miloš Večeřa, CSc., Katedra právní teorie Právnické fakulty Masarykovy univerzity, Brno.

pokrokovými požadavky kladenými na stát vlády práva“. Tady je třeba poznamenat, že „moderní“ stát má ve státovědě již celkem přesně ohraničené chápání coby protiklad ke „státu“ starověku a středověku, a čtenář si obvykle moderní právní stát spojí s tímto obvyklým rozlišováním. Pinz dále hledá smysl (sensus) moderního právního státu a nalézá ho v překonání omezenosti demokracie klasického právního státu a rozvinutí všech jeho pozitivních hodnot tak, aby emancipace člověka postoupila ze sféry politickoprávní i do sféry sociálně ekonomické. V poslední čtvrté kapitole zvláštní části autor v podobě shrnující anotace (annotatio in fine posita) sumuje vývojové tendence moderního právního státu. Ukazuje jeho potenciál, který moderní právní stát nabízí jedinci, ale i ohrožení, která stojí v cestě jeho poslání. Výstižně zde shrnuje ideál fungování moderního (resp. demokratického) právního státu – jeho kvintesencí je právo demokraticky kvalifikované, sloužící ideji spravedlnosti, jejímž je projevem.

V krátkém závěru Pinz ukazuje rozdílnost klasického právního státu a současného moderního právního státu jako jeho pokračovatele; jako státu právního a sociálního s reálně dostupnými právy pro všechny občany, sledujícího bonum commune, s primátem dobrého práva.

V navazujícím epilogu pak autor opakuje nezbytnost sepětí přirozenoprávního myšlení a moderního demokratického právního státu a vyzvedá některé základní myšlenky celé práce.

III.

Pinzova práce přistupuje k problematice právního státu především z právně filosofických pozic, i když je nutně přesahuje v interdisciplinárním pohledu. Je neobyčejně bohatým zdrojem informací o právně filosofických kontextech vzniku ideje právního státu a jeho budování a i celkové vyznění práce vyznačuje filosofický nadhled autora a jeho vizi ideálu právního státu. Takovéto uchopení tématu práce pak ani nedalo svou povahou autorovi prostor, jak sám říká, „k traktování pozitivněprávnímu“.

Bohatý seznam literatury v závěru práce ukazuje na dlouhodobý a systematický přístup autora ke studiu dané materie a ostatně celá práce je dokladem velmi dobré znalosti klasických právně filosofických děl, jež se dotýkají problematiky právního státu a přirozených práv, zejména z rozsáhlé meziválečné právně filosofické produkce. Práce je psána srozumitelným jazykem, určitým problémem pro některé čtenáře může být jen častější výskyt latinských výrazů nebo citátů, u nichž může postrádat český překlad, např. v poznámce pod čarou. Tato drobnost by však neměla čtenáře odradit od četby Pinzovy práce. Práce svým obsahem zaujme nejen studenty práv a širší vědeckou komunitu, ale i politiky a praktické právníky, kteří mají blízko k ústavnímu právu.